

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ ТА ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

Розгон Ольга Володимирівна

кандидат юридичних наук, доцент,
кафедра цивільно-правових дисциплін,
юридичний факультет,
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна,
Україна, м. Харків
e-mail: rozgon_o_v@mail.ru
ORCID: 0000-0001-6739-3927

***Анотація.** Проаналізована правова природа правової освіти та правового виховання неповнолітніх. Розглянуто чинники, які вказують на необхідність правового виховання дітей. Обґрунтована позиція, що ефективність правового виховання може бути втілена завдяки формуванню у дітей свідомого ставлення до своїх прав та обов'язків перед суспільством і державою, закріплених у Конституції України.*

***Ключові слова:** правова освіта, правове виховання, неповнолітні особи, держава, суспільство, правова свідомість.*

У сучасних соціокультурних умовах розбудови правової держави та громадянського суспільства в Україні значно підвищується роль правової освіти і правового виховання населення, що зумовлено ускладненням економічних і політичних процесів, соціальних відносин, розширенням комунікативних зв'язків між людьми, зростанням відповідальності особистості за власну долю. Без глибоких правових знань еволюційний розвиток суспільства неможливий.

Правова освіта і правове виховання передбачає створення системи навчання та виховання, спрямованої на формування нового, вищого рівня правової культури особистості. Стрижнем цієї культури є правосвідомість особистості, яка включає отримання системних наукових знань про право,

правопорядок і його охорону та виховання емоційно-оціночного ставлення до права і правопорядку.

Правова освіта батьків є особливим елементом правової освіти неповнолітніх, важливою умовою їх правового самовиховання і виховання.

У цьому контексті додамо, що виховання можна визначити як процес систематичного, організованого і цілеспрямованого впливу на свідомість людини, її духовний та фізичний розвиток із метою формування повноцінної особистості як невід'ємної частини суспільства, зумовлений дією багатьох об'єктивних і суб'єктивних чинників.

Правове виховання дітей – обов'язкова умова формування життєвої компетентності особистості. На сучасному етапі розвитку суспільства право не тільки проникає в більшість сфер людської життєдіяльності, а й розширює межі своєї дії з огляду на ускладнення суспільних стосунків.

І задля підвищення рівня правової освіти населення, створення належних умов для набуття громадянами правових знань, а також забезпечення їх конституційного права знати свої права та обов'язки Указом Президента України від 18 жовтня 2001 р. затверджено Національну програму правової освіти населення, де ставиться завдання правового виховання населення в цілому та підростаючого покоління зокрема. Метою Програми є підвищення загального рівня правової культури і вдосконалення системи правової освіти населення.

Враховуючи наведене, зазначимо, що правове виховання – це цілеспрямована, організована, послідовна, систематична і системна діяльність з боку держави, її органів, установ та організацій, інших учасників правовиховної діяльності задля формування в особи належного рівня правової свідомості та правової культури, законслухняності, правомірної поведінки, а також прагнення до соціально-правової активності.

Правовиховний процес є складовою системи правового виховання. У теорії та методиці правового виховання було запропоноване «виділення трирівневої ієрархії мети діяльності, спрямованої на вироблення комплексу

специфічних якостей особистості у правовій сфері життєдіяльності, а саме формування: системи правових знань (найближча мета); правового переконання (проміжна мета); мотивів і звичок, правомірної, соціально-активної поведінки (кінцева мета)». Такий підхід дає змогу врахувати основні елементи правової свідомості – знання права, правові емоції, готовність до правомірної поведінки, а також визначає конкретні завдання у правовиховній роботі.

Необхідність правового виховання дітей зумовлюється низкою чинників. По-перше, формування правової свідомості шляхом співставлення своїх вчинків і поведінки інших осіб із моральними нормами та вимогами законів. По-друге, забезпечення незалежного орієнтування у дітей в основних засадах і принципах правової системи української держави, поширення знань про державу і право, права і свободи особистості, розуміння сутності правових вчень. По-третє, розуміння важливості і потрібності дотримання вимог законів, правових норм. По-четверте, усвідомлення подолання правового нігілізму та набуття неповнолітніми особами навичок і вмінь правомірної поведінки, подолання правової пасивності. По-п'яте, розвиток у неповнолітніх негативного ставлення до правопорушень і злочинності.

Таким чином, ефективність правового виховання може бути втілена завдяки прищепленню дітям свідомого ставлення до своїх прав та обов'язків перед суспільством і державою, закріплених Конституцією України. При цьому важливе значення мають глибока повага до законів і правил людського співіснування, готовність дотримуватися й виконувати закріплені в них вимоги, що виражають волю та інтереси народу, активна участь в управлінні державними справами, рішуча боротьба з порушниками законів.

Список використаної літератури

1. Бех І. Д. Законопростір сучасного виховного процесу / І. Д. Бех // Вища освіта України. – 2004. – № 1. – С. 10–13.

2. Дзундза А. І. Структура правового виховання як складної соціальної системи / А. І. Дзундза, О. І. Моїсеєнко, І. І. Моїсеєнко // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – Луганськ, 2013. – Вип. 1. – С. 70–75.

3. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / за ред.: О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. – 2-е вид. переробл. та допов. – Київ : Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.

***Анотация.** Проанализирована правовая природа правового образования и правового воспитания несовершеннолетних. Рассмотрены факторы, которые указывают на необходимость правового воспитания детей. Обоснована позиция, что эффективность правового воспитания может быть воплощена благодаря формированию у детей сознательного отношения к своим правам и обязанностям перед обществом и государством, закрепленным в Конституции Украины.*

***Ключевые слова:** правовое образование, правовое воспитание, несовершеннолетние лица, государство, общество, правовое сознание.*

***Summary.** Analyzed the legal nature of legal education and legal education of minors. A range of factors which point to the need for legal education of children. Determined position that the effectiveness of legal education can be implemented zadyaky formation in children conscious attitude to their rights and obligations to society and state, enshrined in the Constitution of Ukraine.*

***Keywords:** legal education, juristic education, minors, the state, society, legal consciousness.*